

ПОЛИТОЛОГИ III
Эрдэм шинжилгээний бичиг 1 ... (...): 51-56 дахь тал

**ФРАНЦЫН УЛС ТӨРИЙН ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ХӨГЖЛИЙН
ҮНДСЭН ХАНДЛАГА БА УЛС ТӨРИЙН ЗАСАГЛАЛЫН ҮЗЭЛ
БАРИМТЛАЛ**

Г.Цэнд-Аюуш
докторант, ахлах багш
МУИС, НШУС, Улс төр судлалын тэнхим

Франц орон Европ тивийн төдийгүй дэлхийн нийтийн баялаг түүх, соёлыг бүтээхэд хувьсгалт уламжлалаараа гайхуулагдсан орны нэг билээ. Энэ улс өнгөрсөн ба өнөө үед ч улс төрийн дипломат протокол, ёс журам үүсэн бүрэлдэхэд ихээхэн нөлөөтэй орны нэг бөгөөд франц хэл он удтал дипломат бичиг солилцооны болон харилцааны хэл байсан түүхтэй. Энэ бүхэн

нь орчин үеийн улс төрийн ажил хэргийн хэлхээ холбооны франц маягийн төлөвшилд нөлөөлсөн нь тодорхой.

Франц дахь улс төрийн шинжлэх ухааны хөгжлийн процесс францын нийгмийн хөгжлийн түүх, түүнд гарсан хувьсал хөгжилтэй салшгүй холбоотой юм. Ялангуяа дэлхийн хоёрдугаар дайны дараа францчууд улс төрийн шинжлэх ухааныхаа судалгааны хүрээг өргөтгөж улс төрийн харилцааны болон улс төрийн тогтолцооны бүхий л асуудлыг хамарсан өргөн хүрээтэй судалгаа шинжилгээний ажлыг өрнүүлэх болсон. Анхандаа улс төрийн шинжлэх ухаан францад хөгжиж байсан уламжлалт төр эрхийн шинжлэх ухааны хүрээнээс хальж, жинхэнэ бие даасан шинжлэх ухаан болон хөгжсөн юм. Энэ байдлаас үүдэн бүр тэр үед “улс төрийн шинжлэх ухаан” гэсэн нэр томьёо гарч хэрэглэгдэх болжээ. 1948 онд ЮНЕСКО-гийн ивээл доор олон улсын улс төр судлаач эрдэмтдийн чуулга уулзалтаар санал солилцолт болж, түүнээс гаргасан зөвлөмжид улс төрийн шинжлэх ухааны судлах зүйлийн хүрээ, агуулгыг дараахь байдлаар тодорхойлсон юм. Үүнд:

1. Улс төрийн бодлогын онол (Улс төрийн онол ба улс төрийн үзэл санааны түүх)
2. Улс төрийн институт (улс төрийн байгууллага, Үндсэн хууль, бүс нутгийн болон орон нутгийн удирдлага, нийтийн захиргаа, удирдлагын менежмент, социаль үүргүүд, улс төрийн байгууллагуудыг харьцуулан судлах)
3. Намууд олон нийтийн санаа бодол (улс төрийн нам, бүлгүүд болон иргэдийн оролцоо олон нийтийн санаа бодол)
4. Олон улсын харилцаа (дэлхий дахины бодлого, улс төрийн бодлого ба олон улсын байгууллагууд, олон улсын эрх зүйн хэм хэмжээ)

Энэхүү дээр дурьдсан салбарууд Францын улс төр судлаачдын судалгааны үндсэн чиглэлийг тодорхойлж байгаа юм.

Хэдийгээр улс төрийн шинжлэх ухааны үүсэл хөгжилд марксист улс төрийн сэтгэлгээний үзүүлсэн зохистой нөлөөг үгүйсгэж болохгүй боловч өрнөдийн улс төрийн сэтгэлгээ зонхилох үүрэг гүйцэтгэснийг судлаачид нотолдог. Энэ нь онол, танин мэдэхүйн төдийгүй нийгмийн тодорхой учир шалтгаантай юм. Учир нь коммунист засаглал бүхий орнуудад улс төрийн амьдралыг дээрээс хатуу хянаж нэг нам, түүнд захирагдсан төрийн заалтаар явуулж ирсэн. Ийм үед иргэдийн сонирхлын ялгааг ил гарган тавьж хамгаалах, засгийн эрхийн төлөө ардчилсан сонгуулиар өрсөлдөх зэрэг улс төрийн жам ёсны үйл явц боогдмол байв. Гэтэл өрнөдийн орнуудад түүний дотор Францад дээрхээс огт өөр нөхцөл байдал аль хэдийнээ төлөвшсөн, улс төрийн олон ургальч үзэл санаа, тэдгээрийн зөрчил өрсөлдөөнд тулгуурласан улс төрийн амьдрал олон жил хэвийн байдлаар үргэлжилж иржээ.

Энэ нь сонгуульд ялах, өөрсдийн үйл ажиллагааны зорилгыг хэрэгжүүлэхийн тулд улс төрийн шинжлэх ухаанд түшиглэх хэрэгцээг улс төрийн хүчнүүдэд аль эрт бий болгожээ. 1945 оноос хойш улс төрийн шинжлэх ухааны чөлөөт сургуулийг өөрчилж Парисын Их сургуулийн дэргэд улс төрийн судалгааны институт бий болгожээ. Иймэрхүү судалгаа шинжилгээний хүрээлэнгүүд францын бусад Бордо, Гренбол, Лион гэх мэт хэдэн арван хотуудад байгуулагдаад зогсоогүй францын улс төрийн шинжлэх ухааны үндэсний фондын ивээл доор 1949 онд Францын улс төрийн шинжлэх ухааны холбоо байгуулагдаж 1951 оноос эхлэн “Францын улс төрийн шинжлэх ухаан” нэртэй сэтгүүл гаргах болсон. 1956 онд улс төрийн шинжлэх ухаанаар шинжлэх ухааны докторын зэрэг бий болгожээ.

Анхандаа францын улс төр судлаачид энэ шинжлэх ухааны судлах зүйл, судалгааны объектын талаар нилээд санал зөрөлдөж байсан хэдий ч улс төрийн тогтолцооны асуудлаар үзэл бодлын хувьд нэгэн урсгалд нэгдсэн юм.

Франц дахь улс төрийн шинжлэх ухааны объектын талаар үзэл бодлын олон чиг хандлага байдаг. Нэг хэсэг судлаачид улс төрийн шинжлэх ухааны объект бол төр гэж үздэг. Энэхүү хандлага улс төрийн шинжлэх ухааныг Үндсэн хуулийн эрх зүй дэх гол гол асуудлуудыг үзэл бодлын үүднээс тодорхой бий болсон нөхцөл байдалд уялдуулан авч үзэх явдлыг чухалчилж байсан. Жишээ нь: Ж.Бюрдо улс төрийн шинжлэх ухааны үндсэн объект бол Үндсэн хуулийн эрх зүйг судлахад чиглэгдэнэ. Түүний өвөрмөц тал нь объектод биш үзэл бодлын хандлагад байгаа юм. Зарим судлаачид улс төрийн шинжлэх ухааны объект бол зөвхөн аливаа засаглал биш харин тодорхой хэмжээгээр мэргэшсэн улс төрийн засаглалын төрөл байх ёстой гэдэг. Гол төлөөлөгч болсон М.Прело “Институцийн засаглал бол улс төрийн шинжлэх ухааны хамгийн найдвартай хэсэг мөн” гэж үзсэн байдаг. Нөгөө нэг хэсэг судлаачид улс төр бол шинжлэх ухаан, урлаг, практик үйл ажиллагаа мөн гэсэн үзэл санааг гол болгож, ерөнхийлөгч, ерөнхий сайд ер нь улс төрийн бодлоготонд улс төрийн шинжлэх ухаан хамгийн их хэрэг болох зүйл гэж дурьджээ. “Эзэн хаадад” номондоо хэзээ нэгэн цагт улс төр жинхэнэ утгаараа эрх баригчдад бодлогоо хэрэгжүүлэхэд нь хэрэг болох зүйл гээд практик улс төрийн бодлоготон эрдэмтэн байх ёстой гэснийг өргөн утгаар нь хэлсэн байдаг.¹

Нийгмийн амьдрал хоёрдмол шинжтэй байдгийг францын улс төр судлаачид цохон заахын зэрэгцээ түүнд хандах арга зүйн хоёр үндсэн хандлагыг гаргаж тавьсан байдаг. Энэ нь нэг талаас социал ертөнцийг хүнээр дамжуулан тайлбарлах, нөгөө талаас тодорхой хүмүүсээс хамааралгүй объектив хүчин зүйлийн нөлөөллөөр тайлбарлах оролдлого юм. Эхнийх нь нийгмийн үйл явцыг бүтээгч нь хүн байдаг, түүний үйл ажиллагаа энэ үйл явцын өөрчлөлт шинэчлэлийн төвд оршдог, удаах нь хүмүүс хүссэн хүсээгүй гадаад дотоодын нөлөөгөөр нийгэмд бүрэлдэн бий болсон хэм хэмжээ хууль ёсонд захирагдаж байдаг. Энэ хоёр хандлагыг хамтруулан хэрэглэх оролдлого нийгмийн улс төрийн амьдралыг танин мэдэх, янз бүрийн үзэл суртлын өнгө аясаас зайлсхийх боломжийг францын улс төрийн шинжлэх ухаанд олгосон юм.

Францын улс төр судлаачид нийгэм бүрэлдэн төлөвшихөд хөдөлмөрийн хуваарь, харилцан хамаарлын өсөлт, суурьшлын аж төрөх ёс гэх мэт эд өлгийн олон хүчин зүйлсийн ролийг үгүйсгээгүй юм. Ж.Бюрдо хэлэхдээ: “Нийгмийн гол шинж бол нийгмийн ухамсар, хүмүүсийн өөрийн ухамсраас үүдэн гарсан объектив өгөгдөл, нийгмийг сүйтгэх ямар ч хүчинд сөрөн зогсох шаардлагыг ойлгох, ухамсарлах явдал юм гэжээ”. Өөрөөр хэлбэл нийгэм бол оюуны дэглэмийг тогтоосон онцгой феномен мөн гээд нийгмийн бүхэл бүтэн байдлыг хадгалах гол хүчин зүйл бол бүх нийтийн сайн сайхан байдлыг хангах явдал гэжээ. “Бүх нийтийн сайн сайхан байдал” нийгмийн оршин тогтнох нөхцөл зорилго, тиймээс хүмүүсийн үйл ажиллагаа энэ зорилгод чиглэгдэж захирагдсан байх ёстой. Засаг, төр чухамхүү энэ зорилгыг хангахын тулд оршин тогтнох ёстой. Хүмүүсийн захирах, захирагдах ёс юуны өмнө энэхүү нийтлэг зорилгыг ухамсарлуулахад чиглэгдсэн байх ёстой гээд засаг захиргаадлыг бий болгодоггүй харин засгаас бий болгож

¹ *Нийгмийн амьдрал хоёрдмол шинжтэй байдгийг францын улс төр судлаачид цохон заахын зэрэгцээ түүнд хандах арга зүйн хоёр үндсэн хандлагыг гаргаж тавьсан байдаг.* Энэ нь нэг талаас социал ертөнцийг хүнээр дамжуулан тайлбарлах, нөгөө талаас тодорхой хүмүүсээс хамааралгүй объектив хүчин зүйлийн нөлөөллөөр тайлбарлах оролдлого юм. Эхнийх нь нийгмийн үйл явцыг бүтээгч нь хүн байдаг, түүний үйл ажиллагаа энэ үйл явцын өөрчлөлт шинэчлэлийн төвд оршдог, удаах нь хүмүүс хүссэн хүсээгүй гадаад дотоодын нөлөөгөөр нийгэмд бүрэлдэн бий болсон хэм хэмжээ хууль ёсонд захирагдаж байдаг. Энэ хоёр хандлагыг хамтруулан хэрэглэх оролдлого нийгмийн улс төрийн амьдралыг танин мэдэх, янз бүрийн үзэл суртлын өнгө аясаас зайлсхийх боломжийг францын улс төрийн шинжлэх ухаанд олгосон юм.

байгаа хүлээн зөвшөөрөгдсөн зайлшгүй ухамсарлуулах шаардлага, оюун санааны хүч захирагдлыг төрүүлдэг юм”¹ гэж Дюркгейм үзсэн байдаг.

Иймд Францын улс төрийн шинжлэх ухаанд улс төрийн засаглалын үзэл баримтлал гол байр суурийг эзэлдэг. Засаглал нь хүний нийгмийн эх суурийн нэг бөгөөд хаана хүмүүсийн тогтвортой нэгдэл байна тэнд засаглал ямар нэг хэмжээгээр байдаг. Энэ утгаараа гэр бүлийн, үйлдвэрлэлийн хамт олон, янз бүрийн байгууллага, газарт бүх оронд засаглал байдаг.

Улс оронд байдаг тэр засаглалын төрлийг бид улс төрийн дээд засаглал хэмээн нэршсэн юм.

Францын улс төр судлаач Ж.Бурдо засаглалын үзэл баримтлалыг дараах хоёр хандлагаар авч үзсэн байдаг.

Нэгдүгээрт, концептуал хандлага:

Хоёрдугаарт, түүхэн хандлага. Нэг дэхь хандлагаар бол засаглал нь нийтийн сайн сайхныг эрж хайх, бүлгийг удирдах зориулалт бүхий социаль ухамсраас төрсөн үзэл санаанд үйлчлэх хүч юм. Үүний зэрэгцээ Бурдо засаглал үзэл санаанд үйлчлэх гаднын хүч төдийгүй, бас өөрөө энэ үзэл санааны хүч юм гэж тэмдэглэн хэлсэн байдаг.

Энэ утгаараа засаглал бол хэн нэгэн бие хүн, хэсэг бүлэг, тэр тусмаа улс төрийн намын эрх ашгаас ангид хэрэгжиж байх ёстой.

Хоёр дахь хандлага нь засаглалын улс төр-социаль аспектийг илтгэн гаргахыг эрмэлзжээ. Засаглал бол юуны өмнө социаль үзэгдэл. Нэг талаар тэр нь социаль харилцаанаас өөрөөр дамжин илрэх боломжгүй учраас нийгмээс ангид үүсэх боломжгүй, нөгөө талаар засаглалгүй бол нийгэм хөдөлгөөнгүй биет зүйл болно, байнгын ажиллагаатай байх үүрэг зорилгоо хангаж чадахгүйд хүрнэ. Энэ социаль үзэгдлийг энгийн улс төрийн биш хэлбэрээс хөгжингүй улс төрийн хэлбэрт хүрсэн угсаатны болон түүхийн материалыг нэгтгэн дүгнэсний үндсэн дээр тэрээр ийм дүгнэлт хийжээ. Засаглалыг тэрээр нийгэм үүссэнтэй хамт үүссэн гэж үздэг.²

Эхлээд хүний нийгмийн эртний бүдүүлэг үеүдэд тогтож байсан нийтийн засаглалыг дурьдсан байдаг. Тэр нь шүтлэг, бишрэл ёс заншилд суурилсан засаглал бөгөөд тийм засаглалыг улс төрийн биш засаглал гэжээ. Аль нэгэн альтернатив санал санаачлагыг хүлээн зөвшөөрдөггүйгээрээ онцлог. Дараа нь индивидуаль засаглал. Ийм засаглал нийгмийн хөгжлийн нилээд хожмын шатанд үүссэн бөгөөд нийгмийн амьдралын хэмнэл хүчтэй болохын хирээр шийдвэрийг түргэн шуурхай гаргах бодит шаардлага бий болж аль нэг удирдагч, цөөн бүлэг хүмүүсийн индивидуальжсан засаглал бүрэлдсэн байна. Ийм засаглалд легитим чанар үгүйсгэгддэг. Хэн нэгэн удирдагч таалал төгсвөл засаглалын төлөө ах дүү нар нь цус урсгасан тэмцэл хийж тэр нь тухайн бүлгийн өөрийнх нь оршин тогтнолтод аюул учруулж байсан тохиолдол олонтаа гарч байсан.

Гуравдугаарт, Институцийн засаглал Ж.Бурдогийн үзэж байгаагаар тийм засаглал төрийг хууль эрх зүйн хэлбэрээр оршин тогтнож байгааг тодорхойлдог байна. Тэрээр нийгэм-улс төрийн аспектаар засаглалын төвүүдийн олонлог байдлыг гаргаж чадсан юм. Төрд монополь эрх байлгахгүй байх үүрэг бүхий засаглалын энэ төвүүд өөрсдийн эрхийн хэм хэмжээ бий болгож, улс төрийн засаглалыг өөртөө агуулдаг болно. Төрийн засаглал-албан ёсны засаглал, бусад нь жинхэнэ улс төрийн засаглалууд гэж нэрлэгдэх болсон. Жинхэнэ засаглал нь бүлэг бүрийн бий болгодог, гишүүд дэмжигчдийн хүсч буй зорилгод захирагдана. Ж.Бурдогийнхоор дээрх

¹ **Ниаоаіагау аооѳоаѳау тееоо-аіеау іаооа. І.1982. №.195**

² **Ниаоаіагау аооѳоаѳау тееоо-аіеау іаооа. І.1982. №.195**

бүлгүүдэд эдийн засгийн бүлгүүд, үйлдвэрчний эвлэл, намууд гэх мэт хамаарагдана. Жинхэнэ засаглалууд өөр хоорондоо өрсөлддөг, харилцан үйлчилдэг, эвсэн нэгддэг мөн тэдний харилцан үйлчлэл, төрийн засаглалтай нэгдэх явдал байж болдог тухай тэрээр өгүүлсэн байдаг. Тухайлбал нэг нам төвтэй төрийн засаглалын нөхцөлд ийнхүү жинхэнэ улс төрийн засаглалын роль өсөхийн хамт төрийн засаглалын монополь эрх суларч тэр хэрээр нийгэм ардчилагдана гэж Ж.Бурдо үзжээ.

Орчин үеийн соёл иргэншилтэй ихэнхи улс орнуудад засаглалын энэхүү хэлбэр төлөвшин хөгжиж байгаа. Энэхүү засаглалын ач холбогдол нь төрийн засаглал хэн нэгэн хүний эсхүл хэсэг бүлгийн гарт төвлөрөх бус, бас аль нэг улс төрийн нам үзэл суртлын ашиг сонирхол, нөлөөллөөс ангид байдагт оршино.

Ийм засаглалын удирдах өндөрлөгүүд болон эрх баригчид нь олон түмнээс чөлөөт сонгуулиар сонгогдон байгуулагдаж, бас солигдож байдаг, олон түмний өмнө үүрэг хариуцлага, үйл ажиллагааны нь эрх, хэм хэмжээ нь бас хянагдаж байдгаараа онцлогтой. Институтжсан засаглалын нөхцөлд засаглал хуваарилах зарчим, засаглалын төвүүдийн хараат бус харилцан тэнцвэртэй байдлыг хангах механизм үйлчилж байх тогтолцооны ач холбогдол өссөөр байна.

Мөн орчин үеийн улс төрийн шинжлэх ухаанд засаглалын үзэл баримтлалд эрх баригчдын болон удирдуулагчдын тухай Л.Дюгийн үзэл санаа их нөлөө үзүүлсэн юм. Тэрээр хэлэхдээ: “хүмүүсийн аливаа бүлгүүдэд хэн нэг нь шийдвэр гаргадаг, нөгөө нь тушаал өгдөг, нөгөө нэг хэсэг нь түүний өмнө бөхөлддөг, хэн нэг нь биелүүлдэг. Эхнийх нь эрх барьж байгаагийн утгыг, сүүлийнх нь удирдуулахын утгыг илтгэж байна”¹ гэжээ.

Мөн Францын эрдэмтэн А.Ориу эдийн засгийн засаглал байдгийг хүлээн зөвшөөрөөд, тэрээр улс төрийн засаглал түүнээс үүсмэл биш зүйл гэж үздэг. Улс төрийн засаглал нийгмийн хүчнүүдтэй харилцах харилцаанд шүүгчийн үүрэг гүйцэтгэдэг. Эдийн засгийн шахалтын янз бүрийн бүлгүүдийн (төрийн энэ тэр шийдвэрт нөлөөлдөг) оршин тогтнол либерал ардчиллын нөхцөлд улс төрийн засаглал нийгэмд зонхилж буй ангийн эдийн засгийн засаглалын илэрхийлэл болж чадахгүй байгааг харуулж байна. Хэрэв эдийн засгийн засаглал, улс төрийн засаглал хосолбол жинхэнэ боолчлолд хүргэнэ сонгодог феодализмын үед ийм байсан. Иймд тэрээр засаглалын үүслийн тухай дурьдахдаа тэр нь хүмүүсийн ухамсарт аль хэдийнээ дассан зүйл “ертөнцөд хүмүүс хур бороо, салхи, нарыг олж хардаг шигээ нийгэмд тэд хаана ч амьдарч байсан засаглалыг олж мэдэрч чаддаг гэжээ.”

М.Дюверже төрийн төрийн засаглалын онцлогийг гаргахыг хичээсэн байдаг. Түүнийхээр тэр нь бусад нийтлэгээс хоёр шалгуураар ялгагдаг ажээ.

- онц хүчтэй зохион байгуулалттай институтжсэн байгууллагынхаа хувьд;
- түүний гишүүдийн эрчимтэй эв санааны нэгдэлтэй ажиллах чадамж болно.

Төрийн институцийн давуу тал дараах гурван харилцаануудад онцгой илэрнэ.

1. Эрх баригчдын хөдөлмөрийн хуваариар эрх баригчдын тодорхой хэсэг (хууль тогтоогчид) эрх зүйн хэм хэмжээг боловсруулж баталдаг.
2. Зарим нь (захиргааныхан) тэдгээрийг нийгмийн амьдралд хэрэгжүүлдэг.

¹ **Νιαοαίαναι άόόαόαίαι ηέεεε-άηέαι ίαόεα. Ι.1982. Ν.195**

3. Нөгөө хэсэг нь шүүхийнхэн юм. М.Дюверже ийм хөдөлмөрийн хуваарь зөвхөн төрд төдийгүй бас өөр байгуулагуудад байдаг гэжээ. Олонх асоциаци, улс төрийн намууд, үйлдвэрчний эвлэлүүдэд их хурал чуулган тогтоол шийдвэр гаргах үүрэгтэй, гүйцэтгэх хороод-захиргааны, зөрөлдөөний (конфликт хяналтын комиссууд-шүүхийн роль гүйцэтгэдэг). Гэвч эдгээр байгууллагад хөдөлмөрийн хуваарь төрийнх шиг төгс төгөлдөр цогц байдлын хөгжил олж чадаагүй байдаг нь олонтаа.
4. Төрд ийм иж бүрэн зохион байгуулагдсан систем байгаа нь нийгмийн бүх гишүүд төрд захирагдах боломж нөхцлийг бүрдүүлдэг.
5. Төр өөрийн шийдвэрийг хэрэгжүүлэх материаллаг том хүчтэй байдаг. Арми, цагдаа онцгой байдлын газар гээд аюулаас хамгаалах байгууллага, ер нь нийгмийн ил мөргөлдөөн тулж ирсэн нөхцөлд “сүүлчийн үг” түүнд оногддог.
6. Үндэсний эв санааны нэгдэл, сонирхлыг ангийн ямар ч ялгарлаас дээгүүрт тавьж үзэх ёстой. Энэ бол итгэл үнэмшлийн хүрээн дэх үзэгдэл.

Засаглалын легитим чанарыг хэрэгжүүлэх асуудал гол бөгөөд түүний хөгжилд эрхийн үзэл баримтлалууд онцгой рольтой юм.

Чухам хууль эрх зүйн хэм хэмжээ л засаглалд институцийн шинжийг олгож, иргэдийн нүдэн дээр засаглалыг легитим шинжтэй болгож байгаа хэрэг. Францын эрдэмтэн М.Крозье засаглалын тухай Роберт Далийн томъёоллыг илүүтэй боловсронгуй болгосон юм. Тухайлбал, Р.Даль “В-г засаглах, А-гийн засаглал гэдэг бол А нөлөөгүй үед В огт хийх ёсгүй байсан зүйлийг В-гээр хийлгэх чадвар мөн” гэжээ. Энэ тодорхойлолтыг М.Крозье улам боловсронгуй болгож засаглалыг дээрхээр тодорхойлоход ухамсартай нөлөөллөөс А, В хоёрын аль аль нь анхаараагүй байж болох санамсаргүй нөлөөллийг ялгах боломжгүй юм гэж үзээд засаглалын харилцаа нь оролцогч талуудын ухамсартай харилцан үйлчлэл, зөвшилцөл дээр тогтох ёстой гэсэн санааг дэвшүүлжээ. Энэ үндсэн дээр тэрээр В-г захирах А-гийн засаглал нь В-тэй хийх зөвшилцөлдөө өөртөө ашигтай нөхцлийг олж авах А-гийн чадвар гэжээ.

Ийнхүү францын улс төр судлаачид нийгмийн улс төрийн амьдралын ээдрээтэй үзэгдлийн нэг болох улс төрийн засаглалын тухай шинжлэх ухааны бүхэл бүтэн цэгцтэй үзэл баримтлалыг гаргаж тавьсан нь улс төрийн шинжлэх ухааны салбар ухаан болсон засаглал судлалын (кратология) номлолын хөгжилд жинтэй түлхэц үзүүлсэн юм.

Төр, нийгмийг нэг нам төвтэй улс төрийн институцууд удирдаж ирснийг халсан Монголын улс төрийн тогтолцоон дахь дэвшилт өөрчлөлт шинэчлэлт нь улс төрийн үйл явцад олон нийт урсгал байдлаар “идэвхитэй” хандах болсон олон арван жилийн нэг хэв загварын зуршмал байдлыг даван туулж, улс орны хөгжлийн зорилтыг шинжлэх ухааны ололт, эрдэмтэн мэргэдийн үзэл баримтлал, олон түмний санаа бодлын чиг хандлагын сонирхолтой уялдуулан хэрэгжүүлдэг болох нөхцлийг бүрдүүлж байна. Энэ нөхцөлд улс төрийн шинжлэх ухаанд суралцах, түүний дотор ардчиллын олон зуун жилийн арвин баялаг уламжлалтай улс орнуудын улс төрийн шинжлэх ухааны арга зүй, засаглалаа хэрэгжүүлж буй арга механизмтай нь танилцах явдал иргэдийн улс төрийн ухамсар, нийгэмшилтэд ихээхэн ач холбогдолтой нь тодорхой билээ. Улс төрийн шинжлэх ухаан иргэд улс төрийн амьдралд оролцохдоо өөрийн сонирхлыг илэрхийлэх, хамгаалах хэрэгцээгээ шууд болон дам хэлбэрээр соёлтой, шудрагаар хангах чадварыг эзэмших, улс оронд

ардчилал төлөвшиж бэхжих, түүний үндсэн дээр нийгмийн тогтвортой байдлыг найдвартай байлгах чухал мэдлэг, мэдээллийн системийг өгдөг. Улс төрийн систем нь харьцангуй тогтворжсон, эдийн засаг нь өсөлттэй, хууль ёс эрх зүйн хэм хэмжээ нь төлөвшсөн, иргэдийн амьдралын түвшин баталгаа нь харьцангуй хангагдсан өрнөдийн орнууд түүний дотор Францад “бүх нийтийн сайн сайхан байдлыг” хангах иргэний ардчилсан нийгмийн хөгжлийн зорилтыг шинжлэх ухааны бүх салбарт ялангуяа улс төрийн судалгааны хүрээнд дэвшүүлэн тавьж байгаа нь санамсаргүй зүйл биш юм.

Эцэст нь нийгэм янз бүрийн бүлгүүдийн ашиг сонирхол дээр үндэслэгддэг бөгөөд улс төрийн тогтвортой байдал, үндэсний эв нэгдэл, эдийн засгийн өсөлттэй бололцоот нөхцөл зэрэг нь “нийтийн сайн сайхан байдлын” үндэс болж байна.

Ийнхүү засаглалын ойлголтыг “нийтийн сайн сайхан байдлын” үзэл санаатай холбож өгсөн нь засаглалыг илүү их легитим шинжтэй болгож байгаа хэрэг мөн.

Ном зүй

Монголын эдийн засаг нийгэм. Статистикийн эмхэтгэл. УБ., 1997.

Даш-Ёндон Б. “Сэтгэлгээгээ шинэчлэх нь хямралаас гарч дэвжихийн үндэс,” *Бодрол бясалгал*, 1993 (1-2).

Ленин В.И. *Полное собрание сочинений.* Боть ҮI

Современная буржуазная политическая наука. М., 1982.

Социально-политические науки. 1990. 1 9, х 95

Тойнби. *Постижение истории.* М, 1997

Цанжид А. *Улс төрийн шинжлэх ухаан* УБ., 1997

Цэнд-Аюуш Г. “Монголын нийгэм дэхь өөрчлөлт шинэчлэлт ба окутан залуучууд,” *ТИС-ийн Эрдэм шинжилгээний бичиг.* 1992 (1).

ПОЛИТОЛОГИ III

Эрдэм шинжилгээний бичиг 1 ... (...): 57-78 дахь тал

**ОРЧИН ҮЕИЙН ТӨРИЙН БЮРОКРАТ УДИРДЛАГА, ТҮҮНИЙ
УЛАМЖЛАЛ, ШИНЭЧЛЭЛИЙН ЧИГ ХАНДЛАГА**